

Prezes Głównego Urzędu Statystycznego
dr Dominik Rozkrut

Warszawa, 2021-05-06

Znak sprawy: GUS-ST05.573.1.2021
Znak pisma: GUS-ST05.573.1.2021.778

Pan

dr hab. Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

W odpowiedzi na Pana pismo XI.501.4.2021.FR z dnia 19 kwietnia 2021 r., dotyczące zagadnień związanych z realizacją Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 uprzejmie wyjaśniam, co następuje.

Ad. pkt 1

GUS w zakresie działań umożliwiających spis osobom ze szczególnymi potrzebami nawiązał współpracę z Polskim Związkiem Głuchych oraz Polskim Związkiem Niewidomych. Współpraca w tym zakresie odbywa się na bieżąco podczas organizowanych spotkań, na których rozwiązywane są problemy dostosowania i umożliwienia osobom niepełnosprawnym dokonania spisu. Również prowadzone są działania lokalne i regionalne w tym zakresie.

W zakresie dostosowania aplikacji do samospisu dla potrzeb osób niewidomych aplikacja spisowa spełnia około 30 warunków WCAG z 40. Najważniejszym zagadnieniem jest możliwość obsługi formularza spisowego z poziomu klawiatury. GUS rozpoczął już prace dotyczące dostosowania aplikacji dla osób niewidomych oraz osób niedowidzących. Od 1 czerwca br. będzie możliwość obsługi formularza spisowego z poziomu klawiatury. Wyrażam nadzieję, że to lekkie opóźnienie nie spowoduje perturbacji przy spisie osób niewidomych biorąc pod uwagę wydłużenie spisu do 30 września 2021.

Ad. Pkt. 2

Główny Urząd Statystyczny jako organ władzy publicznej jest zobowiązany do przestrzegania obowiązujących przepisów prawnych. Tym samym informuję, że Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań został przygotowany z zastosowaniem obowiązujących aktów prawnych.

Należy podkreślić, że głównym celem NSP 2021 jest opracowanie wyników w zakresie liczby i struktury ludności według płci i wieku. Dane te są bazą wyjściową dla opracowywania szacunków ludności w okresach międzypisowych, zwanych często bilansem ludności. Przyjmując za punkt wyjścia dla gminy liczbę ludności ze spisu w podziale według płci i pojedynczych roczników wieku bilans ten dla kolejnych lat jest sporządzany metodą składnikową uwzględniającą dane o ruchu naturalnym (urodzenia i zgony) oraz migracjach (na pobyt stały i czasowy), pozyskiwane z rejestrów administracyjnych w formie indywidualnych rekordów osób (oznaczonych ich numerem Pesel). Numer PESEL zawierający m.in. datę urodzenia i oznaczenie płci pozwala na jednoznaczną identyfikację osoby fizycznej.

Założona w spisie powszechnym walidacja zarówno płci, jak i daty urodzenia ma na celu dodatkową kontrolę poprawności danych.

Dane o liczbie i strukturze ludności Polski według określonego podziału terytorialnego przedstawiające stan w określonym momencie w układzie przestrzennym są jednymi z podstawowych informacji statystycznych, do których odnosi się szereg innych informacji z życia społecznego i gospodarczego, np.: dochody, spożycie, produkcja, efekty gospodarki mieszkaniowej, infrastruktura, poziom edukacji itd. Dane o ludności stanowią podstawę subwencjonowania każdej gminy; określenia sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego, stanowią jeden z elementów służących do obliczenia wysokości funduszu sołectkiego itd.

Zatem pozyskanie w spisie ludności i mieszkań informacji o płci osoby jest kluczowe dla realizacji statutowych zadań Głównego Urzędu Statystycznego.

Ponadto informuję, że w Narodowym Spisie Powszechnym Ludności i Mieszkań nie jest badany temat dotyczący tożsamości płciowej. Wynika to z faktu, że zakres pytań do Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań uregulowany jest Rozporządzeniem Wykonawczym Komisji (UE) 2017/543 z dnia 22 marca 2017 r. określającym zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 763/2008 w sprawie spisów powszechnych ludności i mieszkań w zakresie specyfikacji technicznych tematów i dotyczących ich podziałów. W celu ujednoczenia przekazywanych danych przewiduje się dwie możliwe opcje „mężczyzna”/”kobieta” i nie dopuszcza się danych nieustalonych.

Zgodnie z art. 1. pkt. 2. Ustawy z dnia 9 sierpnia 2019 r. (Dz. U. z 2019 r. poz. 1775, z późn, zm.) narodowy spis powszechny ludności i mieszkań w 2021 r. jest przeprowadzany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w terminie od dnia 1 kwietnia 2021 r. do dnia 30 września 2021 r., **według stanu na dzień 31 marca 2021 r., godz. 24.00.** W związku z powyższym, wszystkie dane w tym: nr PESEL, płeć, imię oraz stan cywilny – są określane na ten konkretny dzień oraz według określonego stanu prawnego.

Ad. Pkt 3

W przypadku osób pozostających w jedнопłciowych związkach małżeńskich zawartych za granicą udostępniony formularz spisowy nie blokuje możliwości określenia stanu cywilnego przez te osoby. Ponieważ jednak Główny Urząd Statystyczny jako organ władzy publicznej jest zobowiązany do przestrzegania obowiązujących przepisów prawnych, w przypadku pytania o stan cywilny dopuszczono cztery możliwe odpowiedzi, odpowiadające obowiązującym kategoriom stanu cywilnego zgodnie z prawem polskim (ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. - Prawo o aktach stanu cywilnego, Dz. U. z 2018 r. poz. 2224):

- kawaler/panna,
- żonaty/zamężna,
- wdowiec/wdowa,
- rozwiedziony/rozwiedziona.

Pomimo braku nazwy dla kategorii stanu cywilnego odpowiadającej sytuacji ww. osób, w formularzu spisowym mają one możliwość zaznaczenia odpowiedzi „żonaty/zamężna”, która będzie uznana przez statystykę publiczną za zgodną z prawdą. Tym samym nie może być ona podstawą do sformułowania i postawienia zarzutów z art. 56 ustawy o statystyce publicznej.

Ad. Pkt 2 i 3

Zakres pytań i odpowiedzi na etapie prac przygotowawczych do Narodowego Spisu Powszechnego był szeroko konsultowany, uzgadniany w celu umożliwienia zgłoszenia wniosków m.in.:

- W dniach 17 listopada 2016 r. – 21 stycznia 2017 r. zostały przeprowadzone konsultacje społeczne na potrzeby realizacji spisu ludności i mieszkań w 2021 r., które miały wpływ na kształtowanie zakresu spisu.

Zaproszenie do udziału w konsultacjach społecznych oraz informacja o istocie tych konsultacji tj., że opinie posłużą zaprojektowaniu badania tak, aby jego wyniki w jak największym stopniu odpowiedziały na zgłaszane potrzeby – zostało wysłane 05.12.2016 r., w tym również na adres internetowy rzecznika praw obywatelskich oraz rzecznika prasowego GIODO i NIK.

- W dniach od 1 do 31 października 2019 r. odbył się pierwszy spis próbny na terenie dwóch gmin w Polsce (w gminie Sierakowice w województwie pomorskim oraz gminie Czerwińsk nad Wisłą w województwie mazowieckim).
- W dniach od 1 do 30 kwietnia 2020 r. na terenie 16 gmin przeprowadzony został drugi spis próbny.
- Opiniowany był projekt ustawy o NSP.

Ad pkt.4

W aplikacji spisowej została wprowadzona możliwość wpisywania znaków diakrytycznych w imieniu i nazwisku.

Ad pkt 5.

Główny Urząd Statystyczny przygotował jednobrzmiący zestaw materiałów informacyjnych skierowanych do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługujących się językiem regionalnym. Materiały są skierowane do mniejszości wymienionych w ustawie o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz języku regionalnym z dnia 6 stycznia 2005 r. (Dz. U. z 2017 r. poz. 823). Działanie to jest efektem współpracy GUS z Komisją Wspólną Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych. Zaznaczamy, że materiały popularyzujące spis wśród mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługujących się językiem regionalnym są opracowywane sukcesywnie – część z nich jest jeszcze w trakcie tłumaczenia lub na etapie weryfikacji tłumaczenia. Materiały, po weryfikacji tłumaczenia są udostępniane sukcesywnie na stronie spis.gov.pl i kolportowane przez GUS i wojewódzkie Urzędy Statystyczne wśród przedstawicieli mniejszości i pełnomocników wojewodów ds. mniejszości narodowych

i etnicznych. Zaznaczamy, że proces opracowania materiałów w językach mniejszości w niektórych przypadkach jest wydłużony z uwagi na weryfikację tłumaczeń i kolejne poprawki, zależy na tym, aby materiały udostępniane mniejszościom narodowym i etnicznym pozbawione były błędów translatorskich i rzeczowych.

Warto podkreślić, że przedstawiciele GUS są w stałym kontakcie z członkami Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych i na bieżąco omawiają zagadnienia związane z tematyką narodowościową w spisie powszechnym. Ponadto wszystkie wojewódzkie Urzędy Statystyczne (16) są w kontakcie z przedstawicielami mniejszości narodowych i etnicznych oraz społecznością posługującą się językiem kaszubskim oraz pełnomocnikami wojewodów ds. mniejszości narodowych i etnicznych w swoich województwach i udzielają im merytorycznej pomocy w informowaniu o spisie powszechnym. GUS nie wyklucza żadnych mniejszości narodowych i etnicznych, dając możliwość swobodnej deklaracji w formularzu spisowym narodowości oraz języka jakim zazwyczaj posługują się w domu.

Jednocześnie, dbając nie tylko o zasoby informacyjne skierowane do mniejszości, lecz także najliczniejsze grupy cudzoziemców mieszkających na terenie Polski, GUS udostępnił formularz spisowy w językach: ukraińskim, rosyjskim oraz angielskim. Dodatkowo, w celu wsparcia przy wypełnianiu formularza spisowego, osób nieposługujących się biegle językiem polskim opracowaliśmy również wytyczne do samospisu internetowego w tych samych językach.

Z poważaniem,

Prezes

Głównego Urzędu Statystycznego

dr Dominik Rozkrut

podpisano podpisem elektronicznym